

ŠTYRIDSAT ROKOV OD ÚMRTIA RASLAVICKÉHO RODÁKA, RIADITEĽA BARDEJOVSKÝCH KÚPEĽOV MUDR. MIKULÁŠA ATLASZA¹

Peter KOVAL

MUDr. Mikuláš Atlasz.

Zdroj: Bardejovské novosti č. 41/2001

Mikuláš Atlasz patril medzi tie osobnosti severovýchodného Slovenska 20. storočia, ktoré sa svojimi aktivitami snažili o pozdvihnutie hospodársky zaostalého regiónu. Narodil sa 12. októbra 1891 v Raslaviciach rodičom Izákovovi Atlaszovi a Róze, rodenej Schwalbovej. Základnú školu vychodil vo svojej rodnej obci a gymnázium v Prešove. Medicínu začal študovať v Budapešti. Počas týchto štúdií absolvoval viaceré pobyty v zahraničí. Jeden semester strávil v Berlíne a v čase vyhlásenia prvej svetovej vojny sa nachádzal na semestrálnom pobyte na parížskej Sorbone. Po návrate domov musel narukovať ako zdravotník na taliansky front. V roku 1916 ukončil štúdium promováním za doktora medicíny.

Po skončení prvej svetovej vojny sa na krátky čas usídlil v Budapešti, kde vykonával lekársku profesiu. Od roku 1918 pôsobil ako asistent na Rothovej klinike, potom ako lekár v nemocnici sv. Margity a v nemocnici A. We-

issovej. Na začiatku 20. rokov sa vrátil do rodného regiónu na východe Slovenska. V Bardejove začal pôsobiť ako praktický a obvodný lekár, no svojou odbornosťou sa presadil predovšetkým ako kúpeľný lekár.

Bardejovské Kúpele boli známym kúpeľným strediskom už na začiatku 20. storočia. Nielen uhorská šľachta ich mala možnosť navštevovať pravidelne aj vďaka priamej vlakovej linke medzi Budapešťou a Bardejovom. Prvá svetová vojna však toto postavenie kúpeľov načas zmenila. V novom štáte pri konkurencii hlavne českých kúpeľov sa Bardejovské Kúpele dostali do úpadku, z ktorého sa ich pokúšal dostať MUDr. Mikuláš Atlasz. V roku 1922 absolvoval kurz röntgenológie a pričínal sa o zriadenie röntgenologického laboratória. Svoje znalosti z kúpeľníctva si prehlboval častými návštevami „konkurencie“. V polovici 20. rokov precestoval takmer všetky československé kúpele a vo svojich návštevách pokračoval aj v nasledujúcom období vo významných európskych kúpeľných destináciách (navštívil známe kúpele San Remo, Nice Franc., Menton či Cannes) i mimo Európy napr. v Palestíne.

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi).*

Pracovno-študijné pobyty mu poskytli cenný materiál – podnety pre rozvoj nových balneologických postupov v jeho domácich kúpeľoch.

Mikuláš Atlasz inšpirovaný zahraničnými pobytmi stál pri modernizácii Bardejovských Kúpeľov napr. technickou úpravou uhličitých kúpeľov či zavedením inhalatória (vdychovanie výparov liečivých prameňov bohatých na viaceré minerály pre liečbu napr. astmy). Na jeho podnet bolo pre pacientov, ale aj pre ostatných návštevníkov, v roku 1930 vybudované letné plážové kúpalisko. Výstavba sa realizovala na základe plánov budapeštianskeho architekta Alfréda Hoossyho. Do areálu kúpeľov bol z jeho iniciatívy (okrem dr. Atlasza sa o záchranu a presun tejto pamiatky pričínil aj vtedajší starosta Bardejova Gejza Žebracký) privezený gréckokatolícky drevený kostolík zasvätený sviatku Ochrany Bohorodičky z Mikulášovej, ktorý je doteraz dominantou tamojšieho skanzenu. Kúpeľný lekár Mikuláš Atlasz patril aj k bardejovskej smotánke a popredným osobnostiam miestnej židovskej komunity. Aktívne sa zapájal do viacerých kultúrno-spoločenských aktivít v meste, kúpeľoch a regióne. Bol známy záľubou v dejinách, umení a kultúre.

Radikalizácia spoločnosti v 30. rokoch 20. storočia, vyhlásenie samostatnosti v roku 1939 a s tým súvisiaci nárast antisemitizmu mali dopad aj na dr. Atlasza a jeho rodinu. Ako uznávaný lekár síce patril medzi tých židovských lekárov, ktorým bola udelená ministerská výnimka pre vykonávanie praxe, no na konci vojny sa musel spoliehať na pomoc svojich priateľov, keď žil v ilegality. Pred hrozbou zatknutia sa musel ukrývať najprv priamo v areáli kúpeľov, neskôr v okolitých lesoch a bunkroch. Nevyhol sa represáliám úplne a tesne pred koncom druhej svetovej vojny bol zatknutý a zavlčený do koncentračného tábora.

Po návrate do Bardejova v roku 1945 sa snažil o opätovné zapojenie sa do predvojnových aktivít súvisiacich s rozvojom balneológie v Bardejovských Kúpeľoch, ktoré boli poznačené svetovým vojenským konfliktom. Jeho činnosť bola zameraná na zmiernenie duševných následkov židovských obyvateľov navrátených z koncentračných táborov, ale aj na liečbu reumatických ochorení. Ďalšia vlna protizidovských nálad spôsobila, že sa MUDr. Atlasz rozhodol s rodinou presťahovať sa do Izraela. Aj tam bol stále profesijne činný. Okrem výskumu minerálov z Mŕtveho mora sa podieľala na budovaní kúpeľného strediska v kibuci Ejn Gedi a pôsobil ako lekár v domove dôchodcov.

MUDr. Mikuláš Atlasz sa celý život venoval osvetovej práci a veľký dôraz kládol na starostlivosť o doľčatá. Zároveň bol aj publikačne činný. Okrem odborných prác na konci svojho života písal aj o minulosti a prítomnosti Bardejova, Bardejovských Kúpeľov či o dejinách bardejovskej a prešovskej židovskej komunity. Mikuláš Atlasz zomrel 18. augusta 1982 v Izraeli. Patril medzi tých židovských lekárov, ktorí svojou odbornosťou povzniesli tento profesijný odbor v zaostalom regióne. Jeho prínos pre rozvoj Bardejovských Kúpeľov je ocenený napr. pamätnou tabuľou na múre hotela Astória.

Použitá literatúra:

FALISOVÁ, Anna. *Lekári na Slovensku do roku 2000*. Bratislava : Veda, 2010, s. 82 – 83.
HARAJDA, Vladimír. Osobnosti Bardejova. Mikuláš Atlasz (1890 – 1982). In *Bardejovský reportér*, roč. 1, 6. 11. 2017, č. 36, s. 2.

- HUDÁK, Peter. Príbeh lekára, hrdinu, Bardejovčana, žida. In *Bardejovské novosti*, roč. 28, 13. 6. 2017, č. 24, s. 5.
- HUDÁK, Peter. Príbeh lekára, hrdinu, Bardejovčana, žida. In *Bardejovské novosti*, roč. 28, 20. 6. 2017, č. 25, s. 5.
- ŠALÁTA, Aladár. Ešte pár úryvkov zo života dr. Mikuláša Atlasza. In *Bardejovské novosti*, roč. 12, 10. 10. 2001, č. 41, s. 3.